

तुटली मोहममतेची शृंखला। लाधलो अवलिळा मुक्तता॥
जें जें घडे ते देव घडवी। तोच उतरवी तोच चढवी।
तोच लढे अथवा लढवी। कर्ता करवी तो एक॥

— अ. ३२ वा

१०९

“अन्नमन्नाद विष्णुस्वरूप। उपास तापास आणि निर्लेप।
निराहार आणि निराप। किमर्थ हा व्याप वाऊगा॥
काय आवश्यकता आपुल्याला। उपास तापास करायाला॥”
“जा त्या दादाभटाचे घरी। खुशाल पुरणाच्या पोळ्या करी।
तयाच्या पोरांबाळास चारी। स्वयेही पोटभर तूं खाई॥”

— अ. ३२ वा

११०

“कोणाचे देणे कोणास पुरतो। कितीही द्यावे सदा अपुरतो।
माझे सरकार जै देऊं सरतो। न सरते तें कल्पांती॥
देणे एक माझ्या सरकारचे। तयासी तुले काय तें इतरांचे।
अमर्यदास मर्यादेचे। भूषण कैचे असावे॥
माझे सरकार न्या न्या वर्दे। मजलाच जो तो म्हणे दे दे।
कोणी न माझ्या बोलासीं लक्ष दे। एकही सुर्थे ऐकेना॥
उत्तून चालिला आहे खजिना। एकही कोणी गाड्या आणीना।
खणा म्हणतां कोणीही खणीना। प्रयत्न कोणा करवेना॥
मी म्हणे तो पैकल खणावा। गाड्यावरी लटुन न्यावा॥
खरा माईचा पूत असावा। तेणेच भरावा भांडारा॥
आमुची तरी काय गती। मातीची होऊन जाईल माती॥
वारा जाईल वान्याच्या संगती। येईना मागुती हा वेळा॥
असो माझीया फकिराची कळा। माझिया भगवानाची लीळा।
माझिया सरकाराचा ताळा। लई निराळा न्याराच्या॥
मीही कधीच कोठे जातो। कोण्याही ठोरी जाऊन बसतो॥
परी हा जीव मायेत घोटाळतो। गोते खातो अनिवारा॥
माया आहे फार कठीण। तिणे केलौ मी हीन दीन।
माझीया माणसांची रात्रंदिन। घोकणी करून असतो मी॥
जो जो जैसें जैसें करील। तो तो तैसें तैसे भरील।
व्यानांत ठेवी जो माझे बोल। सौख्य अमोल पावेल तो॥”

— अ. ३२ वा

१११

जयास बाबा प्रेमभावा। बाहती ‘बापूगीर’ या नांवा।
म्हणती जाई खुशाल तूं गांवा। मार्गी विसांवा घे थोडा॥

आधी जाई जामनेरा। उतर तेथें नानांच्या घरा।
 घेऊनि तयांच्या समाचारा। मग तूं पुढारा मार्ग धरी॥
 उतरून देई कागदावरती। शामा तो अडकराची आरती। गोसाव्या हाती नानां तो॥
 “तूं स्वस्थ जाई। लागेल तुझी सर्व सोयी॥”

— अ. ३३ वा

११३

“काळजी कांही न धरी मनी। उतार पडेल उद्यांपासुनि।
 एक आठवडा संपता क्षणी। बसशील उटूनी तूं स्वयें॥”

— अ. ३३ वा

११४

“मशीदीच्या आश्रया जे येती। तयां न दुर्गती कल्पांती॥
 आतां तुम्ही निश्चिंत असा। उदी घ्या ता व्रणावर फांसा॥
 येईल गुण आठांचौदिवसां। ठेवा भरंवसा देवावरी॥
 मशीद नव्हे ही द्वारावती। येथें जयांचे पाय लागती॥
 तात्काळ क्षेम आरोग्य पावती। येईल प्रतीती तुम्हांही॥
 येथें येता आराम न पडो हें तों काळक्रयीही न घडो॥
 जो या मशीदीची पायरी चढो। तयाचे बेडे पार जाणा॥”

— अ. ३४ वा

११५

“अजून मजवरी अविश्वास नां॥”

— अ. ३४ वा

११६

“निर्भय मनी राही तूं”। “किमर्थ दहा जन्मांचा पांगू”।
 अवघ्या दहा दिवसांचा भोगू। भोगं विभांगून परस्पर॥
 मोक्ष स्वार्थ वा परमार्थ। घावया मी असतां समर्थ।
 हाव का तुझा पुरुषार्थ। मरणानर्थ मागसी॥
 आणवा त्यास उचलूनी। भोग हा साहूं कीं तो भोगुनी॥
 जावे न ऐसे गांगरुना। आणवा मारूनि पाठीवर”॥
 “नाना पागला पक्टी सोड तूं मरशीला।
 आतां काढू केळनी टोऱीला मग कू होशील चांगला”॥

— अ. ३४ वा

११८

"पहा भाऊ लागला बरे आतां गाऊं"
 "तू जाँई। स्वस्थ वाड्यांत पडून राहीं।
 आतां काऊ फिरून नाही। येणार पाही टोचावया॥
 तोच नाही का येऊन गेला। तोच ज्याणे पाय दिघला।
 तोच तो काऊ टोचून पळाला। नारु तळाला घातला॥"

— अ. ३४ वा

११९

"नुको जाऊं अपरात्रीस। उदी दे तियेस पाठवूनी॥
 कशाच्या ग्रंथी कशाचा ताप। आपुला अल्ला मालिक बाप।
 बरे होईल आपोआप। होईल सुखरूप निर्धारा॥
 मात्र तूं सकाळी सूर्योदयी। साऊळ विहिंरीस जाऊन येई॥
 आतांच नको जाण्याची घाई। स्वस्थ राहीं तूं येथे"॥
 "शामा उठाउठी ये मागुता। विलंब लागतां कामा नये"॥

— अ. ३४ वा

१२०

"पहा कर्मची गहन गती।
 मी करी ना करवी काहीही निश्चिती। कर्तृत्व मारिती मज माथां॥
 कर्म जी जी अदृष्टे घडत। मी तो तेथील साक्षांभूत।
 कर्ता करविता तो एक 'अनंत'। कृपावंतही तो एक॥
 मी ना देव ना ईश्वरा मी ना 'अनल हक्क' ना परमेश्वरा।
 'यादे हक्क' मी यादगार। बंदा मी लाचार अल्लाचा॥
 सांडुनियां अहंकार। मानुनि तयाचे आभार।
 तयावरी जो घालील भार। बेडा तो पार होईल"॥

— अ. ३४ वा

१२१

"कां यावे जी"।
 तो का सांगे रे तुजप्रती।
 "तुझे मनी देण्याची नव्हती।
 म्हणुनि नाही मागितली तुजप्रती। देणे चित्ती तर दई"॥
 "जासील रे क्षण एक बैस"।
 "तुम्हा आम्हांतील तेल्याची भिंत। पाडुनियां ती टाक समस्त।
 होईल मग मार्ग प्रशस्त। अरस परस भेटावया"॥

— अ. ३५ वा

१२२

“टाक रे खाऊन”। “खाऊनि टाक”

“हा कुठला काकाचा मालका त्याचा मालक आहे आणिक”।

“होतां एक चंचलबुधिदा घरी धनधान्याची समृद्धिदा

शरीरी नाही आधी व्याधि नसती उपाधी आवडे॥

उगाच बोजा वाही माथा हिंडे इतस्ततः नाहीं स्वस्थता।

खाली ठेवी उचली मागुला नाहीं निश्चलता मनास॥

पाहुनि ऐसी तयाची अवस्था कीव आली भाझीया चित्ता।

वाटेल त्या एका ठारी आतां ठेव रे निश्चितता म्हणालो॥

उगाच ऐसा भ्रमतोसा एका ठारीच स्वस्थ बैस”॥

— अ. ३५ वा

१२३

“दक्षिणे ज्याने मजला असेल एक रूपथ्या दिधला।

दशागुणे मज तया मोबदला द्यावा लागला मोजून॥

मी काय कोणाचे घेईना फुकटा मार्गे न मी सर्वा सरसकटा।

फकीर जयासी दावी बोटा तयासीच गोष्ट दक्षिणेची॥

तोही फकीर जयाचा ऋणी तयासीच ही करी मागणी॥

दाता देऊनि करी पेरणी पुढे संवगणी करावया॥

वित्त हे केवळ धर्मद्वारा वित्तवंता पडेल पाहें उपकारा।

धर्मकफळ हे एण्च खरा ज्ञानासी थारा लाधतो॥

दुःखसंपाद हे वित्त केवळ आहे इष्टोपभोगार्थी॥

व्यर्थ निष्कारण वेचिताता धर्मसंचित अवगणुनि॥

करूनियां कबडी कबडी अरुदान्त धन जे जोडी॥

ते विषयस्वार्थाचिया आवडी कदा न दवडी तो सुखी”॥

“आम्ही तरी काय करितो एकपट घेतो दसपट देतो॥

कमे कमे ज्ञानपथा लावितो लोभ उठतो धरमसीतें॥

— अ. ३५ वा

१२४

“अल्ला मालिक” मुखी निरंतर

— अ. ३५ वा

१२५

“मी न आणितां कोणी न येती”।

“माझी इच्छा ज्ञालिया कीणा दारवंठा त्यागील कवण।

कोणा स्वेच्छे होईल दर्शना घडेल आगमन शिर्डीचे”॥

— अ. ३५ वा

१२६

“शाम्या तुजला ठाऊक नाही। मी तो कोणाचे काही न घेई।
येणे मागे मशीद आई। ऋणमुक्त होई देणारा॥
मजला काय आहे घर। किंवा माझा आहे संसार।
जे मज लागे वित्ताची जरूरा। मी तो निर्घर सर्वापरी॥
परी ऋण वैर आणि हत्या। कल्पांतीही न चुकती कत्थ्या।
देवी नवसिती गरजेपुरत्या। मज उद्धरित्या सायास॥
तुम्हा नाहीं त्याची वाळती। वेळेपुरती करितां अजीजी।
अनृणी जो भक्तांमाजी। तया मी राजी सदैवा।
आरंभी हा अकिंचन तयासी। पंधरा देतांच केले नवमासी।
पहिला मुशाहिरा देईन देवासी। भूल तयासी पडली पुढें॥
पंधाचे तीस झाले नंतर। तिसाचे साठ, साठाचे शंभर।
दुप्पट चौपट वाढता पगार। बळावला विसर अत्यंत॥
होतां होतां जाहले सातशो। पातले येथें निजकर्मवशें।
तेव्हां मी माझे पंधरा हे ऐसे। दक्षिणामिषें मागितलें॥

— अ. ३६ वा

१२७

“कधी अवघ्या बहात्तर पिढीत। लाविला रे म्यां तुज हाता। असे कां स्मरत पहा बरै॥”

— अ. ३६ वा

१२८

“काय नारळे पोरे होती।
ऐशा कैशा वेड्या समजुती। चळले वाटती जन लोक”॥
“नारळ फोड”। “होईल जा रे पोरा” बारा महिन्यानंतर।

— अ. ३६ वा

१२९

‘सांभाळ मज’॥
जातोस जा परी रात्री माजी। मधून मधून खबर घे माझी।

— अ. ३७ वा

१३०

नाना तुजकळून। क्हावे कैसे हैं विस्मरण।
हेच काय त्वां केले संपादन। मजसवे दिन घालवूनि॥
त्वां माझी केली संगती। अखेर तिची हीच का गती।
ऐसी कैसी भ्रमली मती। यथानिगुती सांग मज॥

“वर्षानुवर्ष माझी संगती। असतां तुझी हेच कां गती।
काय झाले तुझीया मती। बाबा वदती नानातै॥
कोपरगांवी कधी आला। वृत्तान्त काय वाटेसी घडला।
मार्गति मध्ये कोठे उतरला। तांगा हांकिला की थेटा।
नवल काही घडलें वाटे। साद्यांत परिसावे ऐसें वाटे।
सांग पां झाले काय कोठे। असो मोठे सान वा”॥

“बरी ही नव्हे ऐसी त्वरा।
सुटलासि काट्यावरी तूं बरा। करूनि अनादर दर्शनी॥
दत्तासारिखे पूज्य दैवत। असता सहजमार्गी तिष्ठत।
अभागी जो दर्शन वर्जित। मी काय पावत तयासी”॥

— अ. ३८ वा

१३१

“आतां समस्तीं लहानथोरी। जावें जेवाया आपुलात्या घरी॥”
“पिऊनि घे रे तें समस्त”। योग न हा परत जणुं गमला॥

— अ. ३८ वा

१३३

नाना काय गुणगुणसी। म्हण रे स्पष्ट हळू जे म्हणसी।
येऊं दें की ऐकू मजसी। पुटपुटसी जे गालातै॥
“नाना तृतीय चरण। पुनश्च लक्षांत घेई पूर्ण।”
‘ज्ञानं शब्दामागील जाण। अवग्रह आण अर्थासी॥
हे मी काय वदें विपरीत। अर्थाचा काय करतों अनर्थ।
असत्य काय पूर्वील भाष्यार्थ। ऐसेंही निरर्थ ना मानी॥
ज्ञानी आणि तत्त्वदर्शी। ‘ज्ञान’ उपदेशिती ऐसें जे म्हणसी॥
तेथे ‘अज्ञान’ पद जे घेसी। यथार्थ घेसील प्रबोध॥
ज्ञान नव्हे बोलाचा विषय। कैसें होईल तें उपदेश्य।
हणोनि ज्ञान शब्दाचा विपर्यय। करी मग प्रत्यय अनुभवी॥
परिसिला तुझा ज्ञान-पदार्थ। अज्ञान घेता काय रे वेचंत।
‘अज्ञान’ वाणीचा विषय होता। ‘ज्ञान’ हे शब्दातीत स्वयें॥

— अ. ३९ वा

१३४

वाडा देऊळ होऊं द्या प्रकट। पुरवीन अभिष्ट सर्वाच्ये॥
“आम्ही आपुले ठिकाणी। म्हणोत कोणी काहीही॥”

— अ. ३९ वा

१३५

‘देऊळ पूर्ण झालियावरती। येऊं की वस्तीस आपणही’॥
 ‘वाडा पुरा झालिया पाठी। आपुलेसाठीच तो लावू॥
 तेथेच आपण बोलूं चालूं। तेथेच आपण अदघे खेळूं।
 प्रेमे आपापणां कवटाळुं। भोगूं सुकाळू आनंदाचा’॥
 ‘फोड फोड’
 “मजला वाढ्यांत द्या ठेवून”।

साई चरणी (सु) मन

मन करोनी पिंपळपान
 लिहा त्यावर साईनाम
 वाहा ते द्वारकामाईत
 होऊनी निराभिमान ॥ १ ॥

मन करोनी गुलाब
 भरा त्यात प्रेमसुवास
 वाहा ते समाधीवर
 सोङूनी द्वेषभाव ॥ २ ॥

मन करोनी कमळ
 ठेवा त्यास निर्मळ
 वाहा ते गुरुस्थानी
 जाऊनी अनन्य शरण ॥ ३ ॥

मन करोनी तुळस
 गाठा भक्तिचा कळस
 वाहा ते चावडीत
 पुजूनी साईकृष्ण ॥ ४ ॥

— सौ. प्रतिभा जयकर्ता दमनिया
 टी-६७/५, सायन हॉस्पिटल
 स्टाफ क्वार्टर्स, सायन (प.),
 मुंबई-४०० ०२२.

ज्वलंत जागृत शनिदेवाचे देवस्थान

— श्री. म. वि. सामन्त

मु. पो. म्हापण, म. सा प्राज्ञ सिंधुदुर्ग,
व्हाया - कुडाळ, सिंधुदुर्ग ४१६५२२.

आपला महाराष्ट्र देश संस्कृतीप्रधान आहे. महाराष्ट्रीयन श्रद्धाळूही आहेत. श्रद्धेला स्थान आणि निष्ठेला प्राधान्य देण्यासारखी देवस्थाने आपल्या महाराष्ट्रात अनेक ठिकाणी आहेत. त्यातल्या त्यात अहमदनगर जिल्ह्यातील देवस्थानांमध्ये अग्रक्रम द्यावा लागेल.

नगर जिल्ह्यात शिर्डीचे साईबाबा एकमुखीदत्त म्हणून सर्वांना परिचित आहेत. त्यांच्या दर्शनाला आणि सेवेसाठी लांब-लांबून दर दिवशी अगणित भक्तमंडळी येत असतात. जणू एखादी जत्रा भरली आहे असाच भास होतो. तर साकुरीला बाबांचे शिष्य उपासनी महाराज भक्तांची मनोकामना पूर्ण करण्यासाठी तत्पर आहेत. त्या ठिकाणचे पावित्र्य आस्तिक्यभावना वेदमंत्रपठण तसेच नित्य होणारे भगवद्गीता अष्टावक्रगीता यांचे पाठ ऐकताना अत्यंत समाधान वाटते. नास्तिक माणसालाही आस्तिक बनवण्याइतके सामर्थ्य त्या ठिकाणी आहे.

पुराण काळात याङ्गवल्की मैत्रेयी गार्गी यांसारख्या महान विदुषी स्त्रिया होऊन गेल्या. त्यांची वास्तवता साकुरीच्या उपासनी महाराजांचे मठात आढळून येते. आणि त्यांचे दर्शन घेतल्यावर धन्यता वाटते.

त्याप्रमाणे अहमदनगर जिल्ह्यातील नेवासे तालुक्यात शनिदेवाच्या आगमनामुळे शिंगणापूर हे गाव अत्यंत प्रसिद्धीस आले आहे. या गावी शनिमहाराजांचे जागृत देवस्थान आहे.

शिंगणापूर हे गाव लहानसे आणि दुमदार असून गावची लोक संख्या सुमारे हजार बाराशेच्या दरम्यान आहे. येथील शनिदेवाच्या जागृत देवस्थानाबद्दल कर्णोपकर्णी काही गोष्टी ऐकल्यावर शनिमहाराजांचे प्रत्यक्ष त्या ठिकाणी जाऊन दर्शन घेण्याची अनिवार इच्छा झाली.

आमचे एक शोजारी सद्गृहस्थ या भागातील सर्व लोक त्यांना काका-मास्तर म्हणून ओळखतात. त्यांनी माझ्याकडून शनिदेवाच्या शिंगणापूरचे स्थान महात्म्य ऐकल्यावर आपल्या मनाशी शिंगणापूरला जाण्याचा ठाम निश्चय केला. आणि ते माझेकडे पंचांग घेऊनच आले आणि मला म्हणाले, “तुम्ही आणि मी उद्याचे वैशाख वद्य अमावास्येला शिंगणापूरला शनिमहाराजांचे दर्शनाला जायचे आहे. प्रत्यक्ष त्या ठिकाणी जाऊन शनिदेवाचे दर्शन शक्यतेप्रमाणे यथाशक्तिसेवा, पूजा करून स्थानमहात्म्य पाहून येऊ. माझे सोबत तुम्हाला आले पाहिजे. त्यांच्या इच्छेनुसार आम्ही दोघेही शिंगणापूरला जाऊन पोहोचलो.

शिंगणापूरला जाताच प्रथमतऱ्या शनैश्वराची मूर्ती डोळे भरून पाहिली. मनाला अत्यंत समाधान वाटले. या शनिदेवाचे देवस्थान अत्यंत जागृत असून पाच फूट नज

इंच उंचीची मूर्ती उन्हात उभी राहून खडा पहारा करीत आहे, असा भास होतो.

या गावात विटामातीची घरे मोठमोठाली आहेत तसेच गरीब लोकांच्या गवतारु झोपड्या आहेत. पण या इमारतींना अगर झोपड्यांना दरवाजे आहेत पण त्यांना झडपा नाहीत. इतकेच काय, धनगर, कुणबी इत्यादी मागासवर्गीय जमातील फिरुन पाहाता शेळ्या-मेंद्या यांचे खुराडे, गाईबैलांचे गोर्ठे यांनाही दरवाजाला झडपा नाहीत.

तेथील लोकांना, कोंबड्यांना मुऱ्यूस घार यांपासून त्रास होत नाही का? असे विचारले तर ते म्हणतात, या गावात शनिदेवाच्या कृपेने आमच्यावर तसा वाईट प्रसंग केव्हाही येत नाही. त्यांची शनिमहाराजांवरील निष्ठा आणि श्रद्धा पाहून त्यांच्याबद्दल आमच्या मनात नितांत आदर निर्माण झाला.

शनिदेवाची पूजा, अभिषेक इत्यादी सर्व विधी आम्ही यथासांग पार पाडल्यावर सायंकाळी चार नंतर शिंगणापूर गाव पाहायला मी व माझे बरोबर गेलेले काका मास्तर, शिंगणापूर परिसरात फिरायला गेलो व प्रत्यक्ष काही धनगर, कुणबी, मराठी समाजाच्या लोकांच्या घरात भेटी दिल्या. त्यांचेशी त्यांची सांसारिक, आर्थिक, सामाजिक परिस्थिती अजमावण्यासाठी काही बातचित केली.

त्यांनी दिलेल्या उत्तरावरुन आम्ही निष्कर्ष काढला की, शिंगणापूर परिसरात राहणारे लोक आतिथ्यशील असून त्यांच्यात सामाजिक स्थैर्य असून परस्परांबद्दल आदर, स्नेहभाव आणि सहानुभूति आहे. लोकांना मदत करणे, सलोख्याने वागणे या गोष्टी त्यांच्या वृत्तीत विशेष दिसून येतात. तसेच शिंगणापूरचे लोक देवाधर्माला स्मरुन पापभीरु वृत्तीने वागणारे वाटले. शिंगणापूरच्या लोकांचा शनिदेवावर गाढ विश्वास, नितांत श्रद्धा व अढळ विश्वास आहे. शनिदेवाच्या यात्रेच्या वेळी प्रत्येक माणूस कुणाही पांथस्थाला मदत अगर सेवा करायला तयार असतो.

अमावास्येच्या दिवशी अगर शनैश्वराचे यात्रेच्या वेळी पाच लिटर तेल मावेल एवढ्या अभिषेक-पात्रातून तेलाचा अभिषेक अव्याहत चालू असतो. तसेच भाविक भक्तमंडळी सव्वा, पाव या प्रमाणात तेल वाहाताना दिसतात. तसेच बाजुला असणाऱ्या विहिरीतून पाणी काढून त्याचाही अभिषेक शनिमहाराजांचे मूर्तीवर केला जातो.

भाविक भक्त मंडळी शनिमहाराजांना आवडणाऱ्या वस्तू म्हणजे, बिबे, उडीद, खोबरे, कवड्या, तेल, अबीर, गुलाल, हळद, पिंजर इ. वस्तू वाहून संकल्पयुक्त पूजा ब्राह्मणांकरवी करतात.

शनिदेवाची पूजा करताना अत्यंत पवित्रपणा शुचिर्भूतपणा ठेवायला हवा. त्या ठिकाणी जरासुधा मलीनपणा चालत नाही. पुरुषांना ओलेत्याने शनिमहाराजांचे चंबुतन्याचे कठड्यावर चढून पूजा, अभिषेक अगर प्रदक्षिणा करणे, या गोष्टींना परवानगी आहे परंतु कठड्यावर स्त्रियांना जायला सक्त मनाई आहे.

शनिदेवाच्या आसमंतात लहान लहान दुकाने आहेत. जर यांत्रिक लोकांना शनिदेवाची पूजा करण्याची हौस अगर इच्छा असेल, त्यांना मार्गदर्शनपर पुस्तकात

लिहिल्याप्रमाणे पुजेचे साहित्य योग्य मोबदला घेऊन दिले जाते. अमावास्या अगर शनिदेवाच्या उत्सवाचे दिवशी बाहेर गावचे ब्राह्मण येऊन महाराजांवर अभिषेक करतात, अगर पूजा सांगतात. हा पुजेचा प्रकार भक्तगणांच्या आगमनानुसार अव्याहत चालू असतो.

शिंगणापूरला गेल्यावर यात्रेकरूनना आंघोळीसाठी स्वतंत्र पाण्याचे नळ असून त्या नळाखाली उभे राहून आंघोळ करता येईल, अशी सोय आहे. यात्रिक दमून भागून गेले तरी पाण्याची आंघोळ केल्यावर खूप ताजेतवाने होऊन महाराजांची सेवा करण्यास उत्साही बनून उद्युक्त होतात. शनिमहाराजांची पूजा भर उन्हात करत असताना एक प्रकारचा आगळा आनंद होत असतो.

मूर्तीच्या जवळ एक लिंबांचे झाड दहा बारा हात अंतरावर आहे. परंतु त्या झाडाच्या फांदीची सावली शनिदेवावर पडली तर ती फांदी आपण होऊन नाश पावते, या गोष्टीचे अनेक लोकांनी निरीक्षण केले आहे.

निसर्गरम्य नयनमनोहर अशा छोटेखानी गावात प्रवेश केल्यावर आणि शनिदेवाचे दर्शन झाल्यावर माणूस आपल्या सांसारिक विवंचना साफ विसरून जातो. त्याच्या मनात शनिमहाराजांबदल भवित, श्रध्दा आपोआप निर्माण होते.

शनिदेवाच्या यात्रेव्यतिरिक्त शिंगणापूरला बाहेर गावचा एकही माणूस दिसत नाही. गावातील माणसे आपल्या कामात गर्क असतात. त्या ठिकाणी महाराजांचे जत्रेच्या वेळी गावोगावची लाखो माणसे येतात. परंतु इतर ठिकाणाच्या जत्रांमध्ये होणाऱ्या गडबड गोंगाटाच्या मानाने बरीच शांतता असते आणि तेथील वातावरण शांत वँ प्रसन्न असते.

शनि महात्म्यामध्ये “शनैश्वराची मूर्ति काळी। चरण पंगू सुरत चांगली, पूजा करी काळभैरवाची।” असे शनिदेवाचे वर्णन आहे. त्याचा दृक प्रत्यय शिंगणापूरच्या या मूर्तीचे दर्शन घेताना येतो. भाविकांची दर्शनासाठी लागलेली झुंबड, व यात्रेच्या दिवशी होणारी भाविकांची गर्दी पाहून मन भारावून जाते.

शिंगणापूरला शनिच्या परिसरात दत्त, मारुती यांची देवळे आहेत. तसेच जवळच पूर्ण प्राथमिक शाळा, धर्मशाळा अशा अनेक इमारती आहेत. या सर्व इमारती दगडी भिंतींच्या कोलारू व पक्क्या स्वरूपाच्या आहेत. पण त्यांनाही दरवाजाला झडपे लावलेली नाहीत. शाळेच्या मुख्याध्यापकांना मी या बाबत विचारले तेव्हा ते म्हणाले, आमचे गावचे खरेखुरे वैशिष्ट्य हेच आहे की, शनिमहाराजांचे बाबतीत बोलायचे तर-

- देव आहे पण देऊळ नाही
- मोठ मोठी घरे आहेत, हवेल्या आहेत,
- पण त्यांना दारे नाहीत
- वृक्ष आहे पण छाया नाही.

श्री साईलीला, सप्टेंबर १९८८

स्वामी स्वरूपानंदांचे शिष्य – स्वामी अमलानंद

– श्री. भालचंद्र केशव गन्दे

“सुख निवास”,
चैंदणी, ठाणे (प.) ४००६०९.

[पावसच्या स्वामी स्वरूपानंदांचे सत्शिष्य प.पू. स्वामी अमलानंद यांचे नुकतेच निर्वाण झाले. त्यांच्यासंबंधीचा हा लेख प्रकाशित करून त्यांना श्रधांजली वाहात आहोत – का. संपादक]

रत्नागिरी हे अनेक संतांचे माहेरघर आहे. अनेक संत-महात्म्यांनी ह्या भूमीत कायम आश्रय घेतला आहे. स्वामी स्वरूपानंदांमुळे पावसची (रत्नागिरी) किर्तीही दाहीदिशा पसरली असून, पावसला आज तीर्थाचे महत्त्व प्राप्त झाले आहे. स्वामी स्वरूपानंद हे श्री अक्कलकोट स्वामी महाराजांचे शिष्य मानले जातात. स्वामी स्वरूपानंदांनी भाविकांना श्रधा-भक्ति-नाम वाटण्याचे अवतारकार्य हयात भर करून, देह ठेवण्यापूर्वी आपले कार्य त्यांनी श्रीअमलानंद यांच्यावर सोपविले.

स्वामीच्या शिष्य-परंपरेतील श्री अमलानंदांचे मूळ नाव श्री. लक्ष्मण रामचंद्र फडके! सात्त्विक, धार्मिक व स्वाभिमानी अशा कुटुंबात त्यांचा दि. ७ जानेवारी १९०३ रोजी जन्म झाला. परंतु वडिलांच्या अचानक मृत्युमुळे त्यांच्या आईनेच काबाडकष्ट करून त्यांना लहानाचे मोठे केले. शाळेत लक्ष्मणाची हुषार विद्यार्थ्यात गणना होई आपल्या कुशाग्र बुद्धिने वयाच्या अवघ्या घौंदाव्या वर्षी त्यांनी श्रीमत.

शंकराचार्याच्या 'परापूजा' या स्तोत्राचे उत्कृष्ट मराठी काव्यात भाषांतर करून शास्त्री लोकांची शाबासकी मिळवली. अत्यंत परिश्रमपूर्वक ते वकील झाले. पुढे कस्टम खात्यात नोकरी मिळाल्यावर त्यांचे लग्न झाले. पण पहिल्या पत्नीचा २ वर्षांतच मृत्यू झाल्याने, त्यांना दुसरे लग्न करावे लागले.

आईच्या सात्त्विक-धार्मिक स्वभावामुळे व संतसमागमामुळे लक्ष्मणरावांना लहानपणापासूनच अध्यात्माची विशेष गोडी लागली. तत्कालीन सर्व साधु-संतांची त्यांनी दर्शने घेतली. आपणही गुरु करावा, ह्या आशेने ते प्रत्येक संतांना प्रार्थना करीत. पण, "तुझा गुरु वेगळा आहे - त्याला अजून वेळ आहे - तोवर धीर धर" असे सांगून, जो-तो त्यांना दूर ठेवी. मनात तीव्र इच्छा असूनही, गुरु मिळत नसल्याने, ते निराश होत. पण तरीही गुरु शोधण्यासाठी ते नाना संतांकडे जातच राहिले. ह्या शोधात त्यांना एकाकडून तंत्र-मंत्र विद्याही मिळाली. पण श्री. रावसोहब सहस्रबुद्धे ह्या महाराजांनी त्यांना ह्या विद्येपासून दूर रहाण्याचा सल्ला दिल्याने ते पुन्हा नामाधीन झाले.

ज्ञानेश्वरी, दासबोध, गीता, भागवत इ. संत वाढमयाचाही त्यांनी सखोल अभ्यास केला. गुरुची थोरवी समजाल्यावर तर ते गुरु भेटीसाठी आतुर झाले. नि दि. २५/९/१९५२ रोजी, त्यांच्या आयुष्यातील तो भाग्याचा सुवर्णदिन उजाडला.

एक गृहस्थ त्यांच्या घरी येऊन म्हणाले, "आपण फडके काय? श्री स्वामी स्वरूपानंदांनी मला तुमच्याकडे पाठविले आहे. त्यांनी हा अनुग्रहाचा कागद आपल्यासाठीच दिला आहे."

कुठले स्वामी स्वरूपानंद? त्यांची माझी ना ओळख, ना गाठ, मग अनुग्रह कुठला नि तोहि अशा टीचभर कागदावर? असे विचारांचे काहुर लक्ष्मणरावांच्या मनात उठलेय तोच, "मी विठ्ठलराव जोशी. मला स्वामींनी जे सांगितलं, ते मी तुम्हाला देतो." असं म्हणत त्या गृहस्थांनी झटकन तो अनुग्रहाचा कागद लक्ष्मणरावांच्या डोक्यावर ठेवला. ह्या कागदाचा स्पर्श होतोय तोच सारे भान विसरून, लक्ष्मणरावांच्या अंतरंगात आनंदाच्या एवढ्या लहरी एकदम उठल्या की, त्यांना काही समजेनासे झाले. त्यांचा सारा अहंभाव उडाला. माया संपली. इंद्रिय, मन, विषय, द्वेष, सारं - सारं क्षणात संपून एका न संपणाऱ्या आनंदाच्या अमलांत ते बुळून गेले. जीवा-शीवाच्या अखंड न संपू पाहणाऱ्या जबरदस्त अशा त्या भाव-समाधीत ते जवळजवळ ३ तास तल्लीन झाले. त्यातून हळूहळू पूर्ण भानावर आले तेव्हा झालेल्या ह्या अनपेक्षित अनुग्रह कृपेने त्यांचे सर्वांग थरथरत होतं व त्यांच्या नेत्रातून अश्रूधारा वहात होत्या. न थांबणाऱ्या ह्या अखंड अश्रू धारेतच. त्यांनी आपल्या न दिसणाऱ्या पण पूर्ण गवसलेल्या गुरुमाझलीला मनोमन हात जोडले. त्यांना आज अपार आनंद झाला होता, न संपणारा, शब्दात न सांगता येणारा! श्री विठ्ठलरावांकडे ते नंतर सतत जाऊ लागले. स्वामी स्वरूपानंदांची सर्व माहिती त्यांच्याकडून मिळवून, सोऽुं साधना, ध्यान-धारणा इ. अनेक गोष्टींचे त्यांना झाले. ह्या अनुग्रह कृपेमुळे स्वामींना

ग्रन्थाची, | त्यांना भेटण्याची त्यांना उत्कंठा लागली. पण श्री विठ्ठलराव त्यांना म्हणायचे, “तेथे जावून तरी याहून वेगळे तुम्ही काय ऐकणार - त्यापेक्षा सांगितलेली उपासना निष्ठेने करा की मग त्यांच्या प्रेरणेने मीच तुम्हाला त्यांच्याकडे अवश्य घेऊन जाईन.”

पुढे लक्ष्मणरावांचा भाचा रत्नागिरीला जाणार होता. त्याला पावसला स्वार्मीकडे जायला सांगून त्यांनी एक पत्रही स्वार्मीसाठी दिले. त्या पत्राने स्वार्मी खूष झाले. त्यांनी त्यांची आस्थेने चौकशी करून, लक्ष्मणरावांसाठी प्रसाद-अंगारा व उत्तराचे पत्रही भाच्याकडे दिले. ही संधी साधून, लक्ष्मणरावांनी मग स्वार्मीशी थेट पत्र-व्यवहार चालू केला. असे दिवस जाता-जाता एकदा रात्री, लक्ष्मणरावांच्या स्वज्ञामध्ये मच्छिंदनाथ चौरंगीनाथांसह प्रकट झाले व म्हणाले, “अमलानाथ, खेद कशासाठी करतोस. गुरु-शिष्यांच्या जोड्या आपल्या पंथात अनादी कालापासून चालत आल्या आहेत. या आधीही पूर्व-जन्मात मठ स्थापना करून, तू हा पंथ चालविला आहेस. व पंथाची विजयी-ध्वजा घेऊन, आसेतु-हिमालय फिरलेला आहेस. गुरुभेट झाली नाही म्हणू खेद करू नको. गुरुपदी दृढ हो. ऐक्यरूप होऊन जा” मग त्यांनी झोळीतून विभूत काढली व लक्ष्मणरावांच्या कपाळी लावली व ते म्हणाले— “गुरुची भेट घे - स्वहित साध, आशीर्वाद आहेतच” ह्या स्वप्न दृष्टांतामुळे लक्ष्मणरावांना अपार आनंद झाला. आपण कोण-कुठले याचा त्यांना बोध झाला व स्वार्मीना भेटण्यासाठी ते पावसला निघाले. तेथे पोहोचल्यावर स्वार्मीची भेट घ्यायला ते अधीर झाले होते. आतून स्वार्मीचे बोलावणे येताच ते उत्सुकतेने खोलीत शिरले. सद्गुरुंना डोळे भरून पहाता-पहाता, त्यांना एकदम गहिवरून आले नि क्षणात त्यांनी त्यांच्या पायावर मस्तक ठेवले. स्वार्मीनी मग आपल्या मृदु हातांनी लक्ष्मणरावांच्या खांद्याला धरून त्यांना उठवले व खुणेनेच समोरच्या बाकावर बसायला सांगितले. त्यांची थोडी चौकशी करून, ज्ञानेश्वरीतील निवडक ओव्यांचे पुस्तक त्यांना देऊन, आशीर्वाद मुद्रा दर्शवीत स्वार्मीनी स्मित केले व खडीसाखरेचा प्रसाद त्यांना दिला. ४/६ दिवस त्यांनी स्वार्मीच्या सहवासात मजेत घालविले. अनेक प्रश्नांची त्यामुळे उकल झाली.

स्वार्मी म्हणायचे, आपला सांप्रदाय हा गुरुपादिष्ट मार्ग ज्याची त्याने वाटचाल करून अनुभवावयाचा आहे. ‘सो झं’ असे श्वासावर अनाहत ध्वनीवर म्हणा. क्षणाक्षणाला “मी तोच आहे” ही धारणा करावयाची. निढळ श्रद्धा व प्रयत्न करून हळूहळू ही वाटचाल करायची.”

नंतर लक्ष्मणराव जशी संधी मिळेल, तसे पावसला जावून, स्वार्मीना भेट. स्वार्मीना भेटल्यावर त्यांना अपार आनंद होई. गुरुंच्या सान्निध्यात राहिल्यावर त्यांच्या अनेक कठीण समस्यांची; प्रश्नांची सहज उकल होई. नि ज्ञानाचा घडा हळूहळू भरलागे. श्री म्हणत, स्वतःच्या मनाला, स्वतःच केलेला उपदेश उत्तम. दुसऱ्याला न बोलता, शिकवता, आपला आपणच बोध घ्यावा, हा सर्वात उत्तम मार्ग! अहंकाराचा त्याग करून, गुरुने सांगितलेल्या मार्गाने श्रद्धा ठेवून, ज्याने-त्याने प्रगती करून

ध्यावी. जेणेकरून स्वात्मानंद व शांती लाभेल. तोच बोध, सदोदित ध्यानी-मनी, स्वप्नी चिंतन करीत असावे. सुख-दुःखे येतील व जातील. साक्षित्वाने सर्वांपासून अलिप्त रहावे.

लक्ष्मणरावांना स्वामी प्रथम 'लक्ष्मणरावजी' म्हणून संबोधित नंतर 'बाबा फडके' म्हणू लागले. त्यांच्या अनेक भाव्यांची पावसला ये-जा सुरु झाल्यावर, 'मामा फडके' हे नाव आले. पण लक्ष्मणरावांना दि. २०/९/७० रोजी लिहिलेल्या पत्रात मात्र श्रीनी त्यांना प्रथमच "अमलानंद" ह्या नावाने लिहिले. लक्ष्मणरावांना पूर्वी चौरंगीनाथांनी प्रत्यक्ष स्वप्नात दृष्टान्त देऊन, 'अमलानंद' ही हाक मारली होती. त्या सांप्रदायिक नावावर अशारितीने शिक्कामोर्तव झाले. व हेच नाव पुढे सर्वार्थाने रुढ झाले. अमलानंदांना लिहिलेल्या ह्या उद्बोधक पत्रात श्री लिहितात, "आत्मयोगाने जो संपन्न आहे, ज्याची वृत्ती आत्मरूपाशी अखंड जडून राहिली आहे, त्याला परमशांतीचा लाभ होतो. अभिमान ज्याचा गळून जातो, त्याची कर्मफलाच्या ठिकाणी हाव तरी कशी रहाणार! अशा प्रकारे ज्यांची सर्व कर्म सहजपणे होऊ लागली, त्याला परमशांतीचा लाभ होतो. परमशांतीसाठी त्याला कोठे हिंडावे, धुँडावे लागत नाही. परमशांतीच त्याच्या घरी, त्याच्या ठिकाणी प्रवेश करून, त्याला माळ घालते यासाठीच-

"आत्मरूपी दृढ विश्वास
आत्माचि मी हा निदिध्यास।
साक्षित्वे साहोनि सुख-दुःखास
करावा अभ्यास नित्यनेमे॥
आत्मयोगे संपन्न व्हावे
परमशांती म्हणजेच शुद्ध आनंद! अमलानंद!"

स्वामीची प्रकृती नाजूक झालेली असल्याने, त्यांना प्रत्यक्षात जारत बोलता येत से-थोडे-थोडे बोलून ते विश्रांती घेत. मात्र त्यांच्या मोजक्या शब्दातून एवढेच नक्हे तर, टंक लावून पहाण्यातूनहि त्यांच्या समोर बसलेल्या अमलानंदांना ज्ञानप्राप्ती होई. दि. १५ ऑगस्ट १९७४ रोजी स्वामीनी देह ठेवल्यावर, अमलानंदांनी त्यांचे नाम-भक्तिचे कार्य पुढे चालू ठेवून, शिष्य-परंपरा नम्रतेने सांभाळली. त्यांना नाद, बिंदू कला, ज्योती इत्यादी संबंधी सर्व अनुभव येऊन, त्याचे दृढीकरण होऊन, समाधी अवस्थेपर्यंत त्यांची वाटचाल झाली होती. मामांचा स्वभाव सरळमार्गी, बोलण्यात राजकारण नाही, अहंपणा नाही. खुल्या दिलाने अघळ-पघळ बोलण्याने त्यांच्याबद्दल आपोआप आपलेपणा निर्माण होई. सेवानिवृत्त झाल्यावर त्यांनी पेणलाच ठाण मांडले. तेथे येणाऱ्या हजारो भाविकांना नाम वाढून, ध्यानधारणा, 'सो कळ' साधना शिकवून, त्यांच्या अडचणी, शंका यांचे निरसन करून त्यांनी सान्यांच्याच मनात आदराचे व मानाचे स्थान मिळविले होते. मामांनी विपुल अभंगरचना केली. त्यांचा हेतू स्वात्मसुखाय होता. 'अमलगाथा' हे १०९ अभंगाचे त्यांचे पुस्तक प्रसिद्ध आहे.

लहान मुलांवर त्यांची जास्त प्रित। पेणला श्रींच्या प्रथेप्रमाणे दररोज सायंकाळी ७.१५ वाजता माझा बाळगोपाळांसह व उपस्थित साधकांसह श्रीज्ञानेश्वरी नित्यपाठ वाचन, 'सो झं' भजन हा कार्यक्रम नियमित करीत असत. नित्य नियम व 'सो झं' साधनेवर त्यांचा भर होता.

स्वामी स्वरूपानंदांनी आपल्यावर सोपविलेले कार्य, आनंदाने व नम्रतेने करून, सीपणाचा लवलेशही न लागू देता, त्यांनी ही शिष्य-परंपरा व नाथसंप्रदाय साभाक्ला, व आपले परात्पर सद्गुरु श्री अक्कलकोट स्वामी समर्थ महाराज, यांचीही आयुष्यभर अखंड सेवा केली. आपल्या वाट्याला आलेले गुरुसेवाव्रत आनंदाने पार पाढून, वयाच्या ८६ व्या वर्षी कृतार्थतेने ते दि. १७/४/८८ रोजी अनंतात विलीन झाले. त्यांच्या दिव्य-पवित्र स्मृतीस माझे शतशः दंडवत।

श्री साईबाबा

समाधी भंदिरी सिध्देश्वर
द्वारकामाईत योगेश्वर
शिरडीनगरीचे बाबा आहेत परमेश्वर ॥१॥
नसता पोटी संतान बाबांना प्रार्थिती जन
बाबा प्रसन्न होताच संतान पावती जन
बाबा भक्तवत्सल थोर महान
चिंतिती भक्तांचे कल्याण
करिती भक्तांवर कृपावर्षाव अपार ॥२॥ शिरडीनगरीचे –
जो जो भजे बाबांना जैशा जैशा भावे
तैसे तैसे भक्तांसी बाबा पावे
श्रधा, सबुरी मनी ठेवावे
साईबाबांना शरण जावे
बाबा करूणेचा नि दयेचा सागर ॥३॥ शिरडीनगरीचे –
शिरडी म्हणजे जशी साईभक्तांची काशी
जेथे साईमूर्ती वसे अविनाशी
भक्तगण जाती दर्शनाशी
झुकविती माथा चरणापाशी
विनविती ठेवा सर्वावर मायेची पाखर ॥४॥ शिरडीनगरीचे –

- श्रीमती शकुंतला यशवंत खोले
घ. नं. ३७३, सोमवार पेठ,
ता. जि. सातारा - ४१५००२.

साईंस्वरूप सद्गुरु

— सौ. नीता उल्हास जाधव
६२९, सरेकर-आळी,
महाड, रायगड.

माझे परमपूज्य साईंस्वरूप सद्गुरु स्वामी अमलानंद यांची ही गोष्ट. मला वाटतं तो दिवस गुरुपौर्णिमेचा होता. त्या दिवशी पेणला स्वामीकडे खूप भक्त गुरुपूजनासाठी येत असतात. दिवसभर विविध पारमार्थिक कार्यक्रम होतात. प्रवचने, नामस्मरण, भजन, जीव अगदी त्यात रंगून जातो. प्रपंचाचे ओङ्गे विसरून आपण सद्गुरुचरणी एकरूप होतो. मन सद्गुरुंबोधाचे चिंतन करते, कान सद्गुरुंची भजने ऐकतात. डोळे सद्गुरुंचे चैतन्य रूप हृदयात साठवून ठेवतात. सद्गुरु घरचे प्रसादरूपी अन्न खावून आत्म तृप्त होतो. वाटतं, अगदी अशाच क्षणी हा देह सद्गुरुपायी सरून जावा. उरावा तो फक्त सद्गुरुंचा नादब्रह्म. साईं सो S हं_साईं सो S हं_साईं सो S हं साईं.

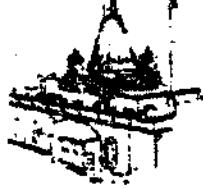
मी स्वामीकडे आले. भक्तांची गर्दी उसक्ली होती. तेवढ्या गर्दीत माझे डोळे स्वामीना शोधत होते. मी जवळ जावून स्वामीची पाद्यपूजा केली. नमस्कार केला. पाठीवर आशीर्वादाचा हात थोपटला गेला. मुखात स्वामीच्या हातचा पेढा प्रेमाने कोबला गेला. स्वामी हसत होते. हसता हसता म्हणाले “माझी मास्तरीण आली.” स्वामीच्या चेहऱ्यावरचा तो बालीशभाव, दिलखुलास डोळे मिटून हसणे, प्रसन्न हास्यातील ते प्रेमळ कौतुक. स्वतःला अगदी विसरून जायला होतं. ते मृदूमुलायम कोमल चरण! आपल्या हस्तस्पर्शाने त्यांना वेदना तर होणार नाहीत ना! प्रपंचासाठी राबणारे हात आणि भवभयापासून मुक्त करणारे ते सद्गुरुचरण. प्रपंच करता करता परमार्थाची वाट दाखविणारे ते चरण. ज्याने हे घट्ट धरले त्याचा बेडा पार झालाच म्हणून समजा. सर्व दुःख, चिंता हरण करणारे ते शुभ्रतम पवित्र चरणकमल. मी भान हरपून पहात होते. सारा देहच स्वामीच्या पायी अर्पण केला होता. मग माझे मीपण उरलेच कुठे?

मी तिथल्याच एका खांबाजवळ स्वामी सतत डोळ्यांना दिसतील अशी टेकून बसले. श्रीकृष्णाच्या पिवळ्या पितांबरा प्रभाणे फिक्कट पिवळी कफनी घातलेले माझा सद्गुरु स्वरूप बाबा गादीवर बसून भक्तांना प्रसन्नपणे आशीर्वाद देत होते. खरंतु वयोमानामुळे भक्तांच्या गर्दीच्या त्यांना त्रास होत असावा. पण देहरहित त्यांचा आत्मा या सर्वापासून मुक्त होता. स्वामीचा देह थकला होता. पण आत्मा तो तर चिरंजीव होता. सदा सद्गुरु स्मरणात रत होता. स्वामी असूनही नव्हते आणि होतेही. ब्रह्मानंदी रंगलेला तो पुण्यात्मा. त्याला देहाची काय चिंता! आपणच सद्गुरुना ओळखू शकत नाही. मोह, माया, अहंकार लोभाचे क्षण मनाची दिशाभूल करतात. आणि त्यामुळेच आपण नश्वर देहावर प्रेम करू लागतो. देह हा सत्य नव्हे. जे सत्य नाही, ते शाश्वतही नाही. आणि जे शाश्वत नाही त्यापासून आनंद तो काय मिळणार?

सद्गुरुपायी एकरूप झाल्याशिवाय सद्गुरु कळणार नाही. बाबांनी म्हटले आहे, “तुमच्या माझ्या मधील तेलाची भीत दूर करा, म्हणजे तुम्ही आणि मी एकच एक. गुरु शिष्याचे नातेच संपले. गुरुपरता शिष्य नाही. शिष्याशिवाय गुरुपण नाही. मी पहात होते. जडावलेल्या हातांनी स्वामी सर्वाना आशीर्वाद देत होते. टक लावून मी बाबांकडे पहात होते. तेजोमय चैतन्यच जणू. झळकती सुवर्णाची ओतीव मूर्ती क्षण भर प्रकाशच प्रकाश. त्या सुवर्णमय प्रकाशात बाबांशिवाय मला कोणीही दिसत नक्ते. फक्त माझा साईश्वर साईबाबा. अत्यानंदाने मी डोळे मिटून घेतले. मिटल्या डोळ्यांसमोर सुद्धा ती मूर्ती. जणू ते माझ्या हृदयात विराजमान झाले आहेत. मी दोन्ही हातांनी घड भक्तांना ठेवण्याचा प्रयत्न केला. पण हळूहळू मी भानावर आले. अवृत्ती दीपती भक्तांचा कोलाहल वाढत होता. मी मात्र बाबांना माझ्या नजरेत साठवून ठेवण्याचा प्रयत्न करीत होते. मला फक्त माझे बाबा हवे होते. फक्त माझे बाबा.

तेवढ्यात तीन चार भक्तमंडळी पुढे आली. त्यांनी स्वामीच्या काखेत हात घालून त्यांना हळुवारपणे उठविले. आणि मी भान हरपून पहात राहिले. तेच ते बाबांच्या अखेरच्या जीवनातील दृश्य. आपल्या लाडक्या तात्याचे दुखणे बाबांनी स्वतःवर ओदून घेतले. त्यामुळे बाबा थकले. भक्तांची सारी ओङ्गी स्वतःच्या शिरावर वाहून बाबा थकले होते. बाबा लेंडीबागेत किंवा चावडीकडे जाताना भागोजी शिंद्या, शामा, म्हाळसापती, तात्या वगैरे भक्तगण बाबांना असेच धरून न्यायचे. अगदी तोच प्रसंग सद्गुरु स्वामीनी मला जसाच्या तसा दाखविला. माझी साईभक्ती दृढ केली. मी पहात होते. बाबांची थकलेली पाऊले हळुवारपणे पडत होती. जणू पायाखाली एखादा सूक्ष्म जीव जरी आला तरी त्याची हिंसा होवू नये म्हणून बाबा जपत होते. किती कोमल हृदय हे. तेवढेच विशाल. सान्या भक्तांची सुख दुःखं जाणून घ्यायला आकाशा एवढेच विशाल हृदय असावे लागते.

स्वामी चालत होते, भक्तांचा आधार घेवून. असेच एकदा बाबा शाम्याला म्हणाले होते, “श्यामा, मला सावर रे बाबा. मी पडेन ना. सावर मला सावर बाबा.” खरच का बाबांना त्याची गरज होती. सान्या जगाला सावरणारा हा स्वयंभू माझा देह सावर, असे बाबांनी सांगितले. पण तो कोण सावरणारा? सान्या दुनियेला आधार देणारे माझे बाबा त्यांना का इतरांच्या आधाराची गरज होती? पण सारे बाबांचेच कौतुक, भक्तांकडून सारं कौतुकाने करून घ्यायचे. आणि वर आपणच भक्तांचे कौतुक करायचे. काही गरज नसताना सुद्धा बाबा भागोजी सारख्या महारोग्याकडून हातापायांना तूप चोळून घ्यायचे. चिंध्या कर करून हातापायांना बांधून घ्यायचे. त्यामुळे झालं काय तर भागोजीच बाबांच्या दिव्य स्पर्शाने व्याधीमुक्त झाला. बाबांची छत्री धरायचे काम भागोजीचे. जर बाबांनीच या महारोग्याला जवळ केल्यावर त्याला दूर तरी कोण लोटणार? जरुर नसताना सुद्धा केवळ भक्तांकडून सेवा व्हावी म्हणून बाबा स्वतःचे अंग, हातपाय भक्तांना दाबावयास सांगत. तिथे स्त्री पुरुष असा भेदच नक्ता. सान्या स्त्रिया त्यांना मातेसमान होत्या. शुद्ध मनाने केलेली साईची सेवा कधीच फुकट जात.

नसे. ज्या हातांनी बाबांचे पाय दाबले जायचे तेच भक्तांचे थकणारे हात बाबा स्वतःच्या हातांनी दाबून द्यायचे. केवढं भक्तांवरील हे प्रेम. सर्वज्ञ अंतज्ञानी तो त्याला का सारे कळत नव्हतं? पण त्या साईदेवानं मोठेपणा भक्तांना दिला. आपले ओङ्गे भक्तांच्या खांद्यावर टाकले. जाईजुईचे फूल सुध्दा जड असेल. पण अणिमा गणिमा पूर्ण सिद्धी असलेले माझे बाबा फुलाहूनी फूल ते. माझ्या साईची लिलाच अगाध. बाबा पानावर बसले. सगळी जेवली का? बाबा पुन्हा पुन्हा विचारीत होते. वांग्याची भाजी छान झाली हं, असे म्हणून सुगरणीचे कौतुक करीत होते. आवडीने सारे खात होते. दोन्ही परब्रह्मचारी मग ते तेज काय वणावि?

साईचे ते कौतुक साईभय झाल्याशिवाय कसे समजणार? त्यासाठी हृदयात अपरंपार साईभक्ती हवी. मी पहात होते. भक्तांच्या त्या गर्दीत आपला भार त्या भक्तांच्या खांद्यावर टाकून स्वामी चालत होते, एका हाताने कफनी सावरीत, हळू हळू हळू.

स्वामीना हाताला घरून त्यांच्या खोलीत विश्रांतीसाठी नेवून ठेवले, जणूं बाबांची द्वारकामाईच. बाबांची अनंत रूपं हृदयात साठवूनच मी घरी परतले. पण माझे मन मात्र स्वामीचरणावरच राहिले होते.

माझ्या सदगुरुंच्या जीवनातील एक कथा सांगून मी हा लेख पुरा करते. एकदा स्वामी अमलानंद पुण्याच्या बाबा महाराज सहस्रबुद्धे या थोर संताला भेटावयास गेले होते. स्वामीना पहाताच ते म्हणाले, बरं झालं तू आलास ते. मी केव्हापासून तुझी वाट पहातोय. हे बघ मी तुझ्यासाठी खिचडी राखून ठेवली आहे. आणि त्यानी आत मोरीवर असलेल्या अंत्युभिन्नियमच्या तीन खणी डव्याकडे बोट दाखविले. स्वामीनी पांना नमस्कार केला आणि ते डव्याजवळ गेले. डव्यावर बरीच धूळ साचली होती. या कळकट मळकट डव्याकडे स्वामीनी एकदार पाहिले. आणि डबा उचलून बाबा महाराजांच्या जवळ आणला. त्यांनी डबा उघडल्या बरोबर आमल्याची दुर्गंधी सुटली. खरकटा डबा किती दिवसांचा होता देव जाणो! तिसन्या खणात थोडीशी बुरशी आलेली खिचडी होती. स्वामी तिच्याकडे पहातच राहिले. त्याबरोबर महाराज म्हणाले, 'पटकन् खावून टाक. मी तुझ्याचसाठी रे ठेवली आहे. स्वामीनी महाराजांकडे पाहिले. मनात कुठलाही संकल्प विकल्प न आणता ती तार सुटलेली खिचडी खावून टाकली. आणि स्वामी म्हणतात त्या क्षणापासून मी सगळी चवच विसरून गेलो. जिभेचे चोचले त्याक्षणी संपले. कुठल्याही बाबतीत मनात आसक्तीच उरली नाही.

मला आठवते ते बाबांचे मिळा मागणे. ताक असो, भाजी असो वा दूध असो. बाबा सारे एकाच पात्रात गोळा करीत. ते अन्न परब्रह्म मिटक्या मारीत खात. स्वतः खात इतरांना घालत. जितेदीय तो. त्याला कसली आली चव वा ढव. पंचपक्वान्ने असोत वा शिळी कांदा भाकरी असो. सारं एकाच भावाने खात रिध्दीसिद्धी ज्याच्या

पायी लोळण घेतात, त्याला भिक्षा मागायची गरज काय? पण मग हे सतत्व जगाला कसे पटणार? केवळ भक्तांच्या सुखासाठीच माझे बाबा जगले. कित्येकांच्या उद्धार केला. हाडांची काढे केल्याशिवाय का त्यांना देवपण मिळालं. माझ्या या साईदेवाच्या लीला गाव्या तेवढ्या थोड्याच.

साईलीला

साईराम आला !

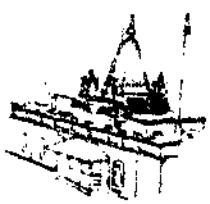
मम गेही साईराम आला,
साईशाम आला, साईराम आला ॥ धृ. ॥

स्मरणी होता हा यिंतीला,
हृदयि होता साठवियेला,
मन्मनी होता हाचि वंदिला,
मम गेही साईराम आला ॥ १ ॥
हाचि होता भावे पूजिला,
होता ध्यानी हा पाहिला,
भुलला माझ्या भावभक्तीला,
मम गेही साईराम आला ॥ २ ॥
सदा जागुनी श्रद्धा सबुरीला,
आठवित होतो या देवाला,
आसुसलो मी या दर्शनाला,
मम गेही साईराम आला. ॥ ३ ॥

गळा शोभती तुलसीमाला,
सावरीतसे शुभ्र कफनीला,
ब्रह्मानंद हा जणू प्रगटला,
मम गेही साईराम आला ॥ ४ ॥
पाहुनी या सच्चिदानंदाला,
जीव मम आनंदे न्हाला,
भारये मज हा सुदिन गमला,
मम गेही साईराम आला – ॥ ५ ॥

भक्त संकटी हा धावुनि आला,
रक्षितसे मज क्षणाक्षणाला,
अभयदान आम्हा युगायुगाला,
मम गेही साईराम आला – ॥ ६ ॥
ओवाळीन मी जीवेभावे याला,
कोङ्डुनि ठेवीन हृदयि तथाला,
धन्य असे हा आनंदसोहळा,
मम गेही साईराम आला ॥ ७ ॥

— श्री. मधुसूदन गोपाळ साकंता, एम.ए,बी.एड.
सी—१९, मुलुंड सागरप्रसाद
को. ऑ.हॉ. सोसायटी,
गढाणपाडा, गावठाण मार्ग,
मुलुंड (पूर्व), मुंबई ४०० ०७९.

साईंची अजबलीला कलश ओऱून अंग जरासुध्दा भिजले नाही

— सौ. मंगला सु. वैद्य
द्वारा - श्री. सु. अ. वैद्य
इ/७-१८९ अरेरा कॉलनी,
भोपाल (म.प्र.)-४६२००९.

पौष महिना, संक्रांतीचा दिवस व पहाटेची वेळ होती. थंडी दुधावरच्या सायीप्रमाणे गावावर पसरली होती. थोड्या वेळाने सारा गाव जागा होऊन आपल्या कामात निमग्न होणार होता. सुवासिनी सडा-संमार्जन करणार होत्या, शेतकरी शेताकडे वळणार होते व वृध्द, श्रधाळू जन पूजेअर्चेत मग्न होणार होते. पण ह्या सगळ्याला अवकाश होता. अजून तर गाव उबेत झोपला होता.

अशा वेळी मेघा मात्र जौगा होता व गावाच्या बाहेर निघाला होता. त्याच्या हातात एक कलश होता व मनात एक जिद. त्याची पावले झापाझाप पडत होती आणि निर्जन अंधार मागे पडत होता. आकाशात हलव्याच्या दाण्याप्रमाणे पसरलेल्या चांदण्यांच्याकडे त्याचे लक्ष नक्हते. तो स्वतःच्याच विचारात मग्न होता. गत जीवनातल्या अनेक गोष्टी चित्रपटाप्रमाणे त्याच्या हृदयावर उमटत होत्या व पुसल्या जात होत्या. एक वेळा कसे आपण ब्राह्मण असून धर्मभृष्ट झालो, जगाने कशी अवहेलना केली व दादासाहेब साठ्यांनी कसा उध्दार केला, की आपण त्यांना गुरुच समजू लागलो, वगैरे गोष्टी जशाच्या तशा दिसू लागल्या. त्याच गुरुतुल्य साठ्यांनी

केव्हा एका मुसलमान फकीराच्या पायावर डोई देवण्यास सांगितल्यावर मनात प्रालेला विकल्प, व आपण घरी आल्यावर ज्यावेळी ज्वराक्रान्त झालो, त्यावेळी त्याच फकीराचा आपल्याला लागलेला ध्यास सारे जणू पुनः समक्ष घडून येत होते. तो ह्या विचारात असताना प्रकृतिने काळी चन्दकळा बदलून लाल गुलाबी व सोनेरी वस्त्र केव्हा परिधान केले, हे त्याला कळलेही नाही. गोदावरीच्या तटावर जाऊन त्याने स्नान केले व कळशी भरून तो परत फिरला. ह्या गंगाजलाने तो शंकरास - साईंशंकरास सचैल स्नान घालणार आहे. व संक्रांतिला शंकरास सचैल स्नान घातल्याचे अलौकिक पुण्य व आनन्द मिळविणार आहे.

परत शिर्डीला मशिदीत आल्यावर मात्र तो गप्पच बसला, कारण साईबाबांना भक्तजनांनी गराडा घातला होता आणि आता पुष्कळ वेळपर्यंत नैमित्तिक कामे

परत शिर्डीला मशिदीत आल्यावर मात्र तो गप्पच बसला, कारण साईबाबांना भक्तजनांनी गराडा घातला होता आणि आता पुष्कळ वेळपर्यंत भक्तजनांची वर्दळ चालूच राहणार होती. त्यावेळी मेघाने इतर नित्य नैमित्तिक कामे आटोपून घेतली. इतर ग्रामदेवतांचे पूजन व दर्शन वगैरे करून घेतले. दुपार भरल्यावर जेव्हा बाबा

त्याला मोकळे सापडले, तो त्यांना स्नानासाठी आग्रह करू लागला, सकाळपासून अनेक वेळा स्नानासाठी त्याने हट्ट केला होता पण बाबा भक्त परिवेष्टित असल्याने जास्त काही बोलू शकले नव्हते. साईबाबांनी “फकीरांना कसे गंगाजल व विहीरीचे पाणी एक सारखेच असते” वर्गे अनेक गोष्टी त्याला समजावल्या होत्या. पण त्याने आता खूपच हट्ट धरला होता. “एवढा आग्रह करतोस तर शिरावर थोडे पाणी घाल” असे म्हणून बाबा स्नानाच्या पाटावर जाऊन बसले. मेघाने कलश उचलला व त्याबरोबर असे प्रेम उचंबळून आले की डोक्यावर सबंध घागर ओतून दिली व ‘शंकर सचैल न्हावू घातला’ ह्या आनंदात डोळे मिटले व डोळे उघडून बघितले तर बघतच राहिला कारण बाबांचे केवळ शिरच ओले झाले होते व सबंध घागर ओतूनही बाबांचे इतर अंग किंवा कपडे ओले झाले नव्हते. हा चमत्कार बघून मेघा विस्मित व सद्गदित झाला. त्याने साष्टांग नमस्कार करून डोकं बाबांच्या पायावर ठेवलं. त्याच्या डोळ्यातून वाहणाऱ्या ‘आनंदाच्या व प्रेमाच्या अश्रूंनी बाबांच्या पायावर अभिषेक होऊ लागला. बाबांच्या प्रेमळ हात त्याच्या डोक्यावर फिरत होता.

मनीचा वसा

शिरडी क्षेत्र तीर्थस्थान
 भक्त गणांचे पंढरपूर
 साई माऊलीचे समाधीस्थान
 बाबांच्या चरणी मस्तक हे लीन
 महिमा साईचा वर्णावा किती
 थोरवी अनंता एवढी मोठी
 सदोदित जपजाप्य साईनामाचे
 मुखी द्विगुणीत नित्य व्हावे
 हाच मनीचा वसा राहो
 हीच आंतरिक ओढ लागो
 सद्गुरु साईच्या आशीर्वादाने
 ती उत्तरोत्तर फलदायी होवो

- श्री. अशोक वि. साळसकर
 (वास्तुशास्त्रज्ञ),

९/१, भावेनगर, एम. आय. जी.,
 कुला (पश्चिम), मुंबई - ४०० ०७०.

उदी... एक संजीवनी

— श्री. गुरुनाथ विष्णु पन्हाळकर
३१२ डी रंकाळावेस, पन्हाळकर वाडा,
कोल्हापूर-४१६ ००२.

हे विसावे शतक सुरु आहे. हे संगणक (कॉम्प्युटर) युग आहे. याला लोक विज्ञान युग म्हणतात. नवे नवे शोध लागत आहेत. मानवाने चंद्रावर पाय ठेवला आहे. निरनिराकृत्या रोगांवर औषधांचा शोध लागत आहे. नवी नवी औषधे बाजारात येत आहेत.

परंतु मानव जरी कितीही प्रगत झाला, तरी तो शेवटी संकटकाळी परमेश्वराकडे धाव घेतो. या जगात एक गूढ शक्ती आहे. या जगाचा, विश्वाचा ईश्वर मालक आहे. त्याच्याच कृपेने-इच्छेने हे सर्व जग चालत आहे, सर्व काही घडत आहे, उदा. पाऊस पडणे, झाडाची पाने हलणे वगैरे. देवाने अनेक रूपे धारण केली, तरी शेवटी ईश्वर एकच. हिंदू लोक त्याला राम, मुसलमान रहिम, खिस्त येशू म्हणतात वगैरे कोठल्याही देवाचे नाव घेतले, तरी ते शेवटी ईश्वराला पोहोचते. देव भावाचा भुकेला, भवित्वाचा भुकेला. भक्ताने ईश्वराला नामरूपी मारलेली हाक पोचते. जसे जसे आपण नामात दंग क्हाल तस्तसे आपण ईश्वराच्या जवळ पोहोचाल असो।

या जगात कोणतीही वस्तु शाश्वत नाही. या जगाचा पण अंत, नाश ठरलेला आहे. कोणताही माणूस अमर नाही. वस्तुची शेवटी राखच होणार. ज्यावेळी माणसाला जाळतात, त्यावेळी शेवटी त्याची राखच होते. त्याला पुरतात, तेहा तो मातीशी एकरूप होतो.

पूज संपत्यावर देवापुढे आपण उदबत्ती लावतो. ती पण सगळीकडे वास, सुगंध पसरवीत जाळते व शेवटी तिची राख होते. त्या राखेला आपण अंगारा म्हणतो, विभुती म्हणतो. देवाला नमस्कार करून आपण ती पवित्र भावनेने कपाळाला लावतो, थोडी पोटात घेतो. असे का? याला उत्तर असे की, आपण त्यावर श्रद्धा ठेवून ती लावतो व देवाकडे संकटमुक्तीची प्रार्थना करतो.

गाणगापुरचे भस्म, अक्कलकोटचे गंध, शिर्डीची उदी यांना लोक पवित्र मानतात. या गावांना गेल्यावर ते वरील वस्तू आणतात. बाबांच्या उदीवर भक्तांचा फार विश्वास! सुमारे ६०-६५ वर्षांपूर्वी श्री बाबांनी आपल्या सामर्थ्याने सटका जमिनीवर आपटून त्याच्यापासून विस्तव निर्माण केला. आणि तो विस्तव, ती धुनी आज अव्याहतपणे, अखंडपणे जाळत आहे! खरोखरीच ही धुनी म्हणजे आजच्या कलियुगातील एक चमत्कार! याची जी उदी मिळते, तिला भक्त लोक पवित्र मानतात. श्रद्धेने आपल्या घरी नेतात. सर्व रोगांचे, संकटांचे, अडी अडचणींचे निवारण करणारी अशी ही पवित्र उदी! दुसऱ्याला पण देतात. ती उदी, भक्त लोक बाबांचे नामरकरण करून कपाळास लावतात, जखमेवर लावतात व तिचा थोड्याच दिवसात भक्तांना गुण येतो:

श्री बाबांच्या वेळी भक्त लोक शिर्डी सोडतेवेळी बापांच्या पाया पडत, त्यांचा निरोप घेत. त्यावेळी त्यांना बाबा उदी देत. जर कोणी भक्त शिर्डीला निघाला व त्याने आपल्या दुसऱ्या भक्तास विचारले की, मी तुझ्याकरता शिर्डीहून येताना काय आणू? बाबांचा फोटो, लाहौया बत्तासे का उदी? तर दुसरा भक्त त्यास प्रथम सांगे की, मला बाबांची पवित्र अशी उदी आणावयास विसरु नकोस! उदीस प्रथम प्राधान्य नंतर बाबांचा फोटो व लाहौया बतासे.

भक्तहो, समजा, जर आपल्याकडची उदी संपली तर काय करावयाचे? उदी दुसरी कोटून आणावयाची? तर त्याला उत्तर असे की, बाबांच्या फोटोपुढे आपण जी उद्बत्ती लावतो, त्याचा जो अंगारा खाली पडतो, तो जर बाबांचे नामस्मरण करून लावला आणि प्राशन केला तर त्यास हमखास गुण येणार! कारण, बाबांना आपल्या भक्ताची काळजी आहेच. ते त्याचे रक्षण करणार! बाबांनी असे म्हटले आहे की, “तुम्ही जरी माझे नुसते नामस्मरण केले, तरी मी तुमच्या पाठीशी उभा आहे, मग तुम्ही कोठेही असा!

“तुमचा मी भार वाहीन सर्वथा
नव्हे हे अन्यथा वधन माझे”

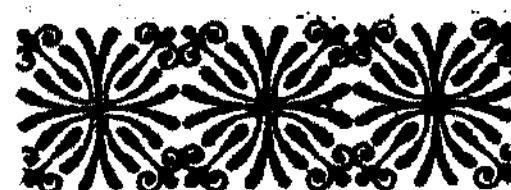
अगर आपण जर आपल्या पायाखालची माती बाबांचे नामस्मरण करून लावली अगर भक्षण केली, तरी बाबा आपल्या मदतीला संकटकाळी धावून येणारच.

परंतु भक्तहो, “जर मनात नाही भाव, अन् बाबा मला पाव” अशी वृत्ती उदी घेतेवेळी नको. कारण उदी हे बाबांचे आशीवादिरूपी भस्म आहे. बाबांपाशी ढोऱ्यापणा चालत नाही. तशी उदी लावली तर गुण शून्य. जो भक्त रोज सकाळ-संध्याकाळ बाबांचे नामस्मरण करून उदी प्राशन करतो, त्याची संकटे, विघ्ने बाबा निवारण करतात. कारण

“माझ्या जो जाहला काया वाचा मने
त्याचा मी ऋणी सर्वकाळ”

तेव्हा भक्तहो, बाबांच्यावर श्रद्धा, विश्वास ठेवून त्यांचे रोज नामस्मरण करून उदी प्राशन केली, तर आपली संकटे-विघ्ने बाबा निवारण करणार, कारण भक्तांची बाबांना काळजी आहे. ते त्यांच्या मागे सदैव आहेतच।

तेव्हा, अशी ही बाबांची पवित्र उदी, बाबांनी निर्माण केलेली उदी, भक्तांची संकटे, विघ्ने निवारण करणारी उदी, जणु कलियुगातील एक संजीवनी।

परमहंस भालचंद महाराज

— श्री. प्रभाकर जी. कुबल
मोरजी — वरचा वाडा,
पेडणे — गोवा.

महाराष्ट्राला लाभलेल्या संत मालिकेत श्री परमहंस भालचंद महाराज उर्फ नागडे महाराज यांचे स्थान अढळ आहे. भक्त त्यांना आवडीने बाबा म्हणत. बाबा एक अबोल, विवस्त्र अवधूत म्हणून लोकांना परिचित होते. ते भक्तांच्या अंधकारमय जीवनातील एक दीपस्तंभ होत !

कोकण भाग तसा निसर्गसौदर्याने नटलेला ! कोकण पाहिलेली कुणीही व्यक्तीया निसर्गपरिसराला विसरू शकणार नाही. या निसर्गमय भूमीने अनेक संतही दिले आहेत. त्यामुळे कोकण भागाला आगळेच रूप प्राप्त झाले आहे.

या कोकण भागात म्हापण गावी (वेगुला) येथे भक्तिसुगंधाचा वास दरवळणारी एक दैदियमान मूर्ती उदयास आली, ती म्हणजे भालचंद उर्फ नागडे महाराज. कोकणभूमी आपल्या अफाट सामर्थ्यानि पावन करणारे भालचंद महाराज म्हणजे एक अगम्य शक्तीच जणु !

सद्गुरु श्री साटम महाराज (दापोली) हे त्यांचे गुरु. त्याच्या वरदहस्ताने त्यांची काया परमेश्वरमय झाली. बाबांचे वडील परम ईश्वरभक्त होते. साहजिकच त्यांना ईश्वर भक्तीचे वेड लागले.

परमेश्वरी लीला अगाध आहे. बाबांच्या लहानपणीच त्यांना माता-पिता दुरावले. त्यात मॅट्रिक नापासाचे अपयश पदरी पडताच त्यांच्या बालमनावर जबरदस्त परिणाम झाला. ते वेड्यासारखे भटकू लागले. स्वत्वाला विसरले. आपण कोण, ही जाणीव त्यांना उरली नाही.

अशा अवस्थेत भटकत भटकत ते कणकवली (सिंधुदुर्ग) या ठिकाणी आले. हा वेडा देवाचा शोध घेऊ लागला.

परमेश्वर भक्ताची सत्त्वपरीक्षा घेऊ लागले. त्या अनोळख्या ठिकाणी त्यांना अनेक दुर्धर प्रसंगांना तोऱ द्यावे लागले. केसांच्या जटा, अंगावर वस्त्र नाही. दिगंबर अवस्था ! ना खाणे - ना पिणे, ना निवारा. वेडा म्हणून लोक दगड मारीत, अंगावर शेण उडवीत. पण ना खंत, ना दुःख ! नग्न म्हणून लोकांकडून मारहाण सहन करावी लागे. अशा अनेक प्रकारचा छळ सहन करीत, जणु काही घडलेच नाही, अशा अवस्थेत.

सर्वसामान्य माणूस मर्यादेपर्यंत छळ सहन करू शकतो, पण भालचंद महाराज त्याही पलिकडे गेले. ते विश्वाच्या पित्याशी एकरूप झाले होते. त्यांच्या मुखकमलावर तेजपुंज भाव दिसायचे. त्यांनी आपली जागा सोडली नाही. ही अवस्था पाहाताच लोकांच्या मनात शंकारूपी पाल चुकचुकली. हा कुणी वेडा नसून मानवरूपी परमात्मा आहे. थंडी, वारा, पाऊस इत्यादी सहन फक्त परमात्मा करू शकतो. हे सामान्याला अशक्यच !

काम, क्रोध, मोह, लोभ, मत्सर हे त्यांना कधीच शिवू शकले नाहीत. आत्मसुखात दंग झालेल्या संतास इतर कशाचीच जाणीव नसते, ते केवळ निर्भळ आनंद उपभोगत असतात. बाह्य जगाशी त्यांचा क्रोणताच संबंध नसतो. माणसासारखा दिसणारा जीवात्मा सदा न कदा ब्रह्मानंदी टाळी लागलेली असायचा. जणू देहधारण केलेला मुक्तात्माच होय।

महाराजांचा अबोलपणा हा त्याहीपेक्षा श्रेष्ठ! केवळ आपल्या दिव्य दृष्टीने भक्तांना ते सुखावून सोडीत, भक्तांचे मनोरथ पूर्ण करीत.

भालचंद्र बाबांच्या हाताची थप्पड मिळणे, म्हणजे भक्ताला तो कृपाप्रसादच वाटे. न बोलणाऱ्या या सत्पुरुषाचे हजारो भक्तगण आहेत. सारे भक्त बाबांना पाहताच आनंदी होत. आपल्या मौनातून मन तृप्त करीत. दुःखाग्नीनी होरपळून गेलेल्या भक्ताला नेत्रकटाक्षाने सुखाचा घास भरवित.

भालचंद्र महाराज बसलेले असताना कोणी भक्ताने सिगारेट दिली असता ओढावर धरीत. मग भक्त ती पेटवी. बाबा सिगारेट ओढीत असताना त्यावेळी त्यांच्या पाया पडण्यास कोणी आल्यास मानेला, हाताला, सापडेल त्या जास्ती ते सिगारेटचा चटका देत. त्यांचा हा एक प्रकारचा प्रसादच असे.

भालचंद्र महाराजांनी केलेले चमत्कार तर किती सांगावे. अनेकांना व्याधीमुक्त केले. धगधगीत वैराग्याचं हे वर्णन कोणत्या शब्दात करावे।

महाराजांचा सहवास मला पाच ते सात वर्षे लाभला. सेन १९७१ ते १९७७ अखेरपर्यंत मी त्यांना जवळून अनुभवले. माझे काटेरी जीवन आपल्या भक्तीप्रेमाने सुखावले. म्हणून मी त्यांना माझे गुरु मानून आजपर्यंत वागत आहे. संत दर्शन हा अमोल ठेवा, मला त्यांनी मिळवून दिला आहे.

कोण्या संताने म्हटले आहे,

योगिया दुर्लभ तो म्यां देखिला साजणी।

पाहता पाहता मना न पुरे धणी॥

देखिला देखिला गे माये देवांचा देवो॥

फिटला संदेहो निमाले दुजेपण॥”

अशा थोर संताचे इहलोकी जाणे म्हणजे आम्हा भक्तांना पोरके करून जाणे होय आम्हा हृदयांचा स्वामी गुरुवार दि. १६ डिसेंबर ७७ रोजी आघात करून गेले.

त्यांची प्रेरणा आम्हां सकल जनांचे कल्याण करोत. हीच सदिच्छा!

साई

— श्री. संजय रा. चहाण
१०९/६९, बी. डी. डी. चाळ,
वरळी, मुंबई-१८.

“साई” याचा अर्थ काय? कोणी म्हणतो, स + आई = साई. कोणी म्हणतो, साई म्हणजे सर्वांची आई. एखादा म्हणतो, साई म्हणजे स्वामी. दुसरा म्हणतो, साई म्हणजे महाराज. आपआपल्या मतानुसार व भावनेनुसार सद्गुरु साईनाथांच्या पवित्र नामाचे काय वाटेल ते अर्थ लावले जातात. परंतु “साई” या शब्दाचा खरा अर्थ काय? ही बरेच दिवस उत्कंठा होती. बन्याच लोकांना विचारले, पण त्यांच्या उत्तराने समाधान झाले नाही.

आणि अचानक त्या साईबाबांच्या कृपेने त्याचा उलगडा झाला, तो असा.

माझ्या वाचनात भगवान श्री. रामकृष्ण परमहंस यांचा चरीत्र ग्रंथ आला, त्यात साई या शब्दाचा खुलासा मिळाला. तो असा की, पूर्वी बंगाल प्रांतात “कर्ताभजा” हा आध्यात्मिक सांप्रदाय होता. सदर सांप्रदायाच्या मतानुसार त्यांच्या अनुयायांची चार वर्गात विभागणी केली जात असे.

१) प्रवर्तक = कीर्तन, प्रवचन, वगैरे करून समाज जागृती करणाऱ्याला प्रवर्तक म्हणत.

२) साधक = सांप्रदायातील मतानुसार साधना करणाऱ्याला साधक म्हणत.

३) सिद्ध = संपूर्ण साधना करून सिद्ध झालेल्याला सिद्ध अशी संज्ञा असे.

४) सिद्धातील सिद्ध = अशा अनेक सिद्धांतून पूर्णत्वाला पोहचलेल्या महान पुरुषाला सिद्धातील सिद्ध किंवा “साई” असे म्हणत. भगवान श्री. साईनाथ महाराजांना प्रथम आओ साई म्हणून हाक मारणारे श्री म्हाळसापती हे अधिकारीच व्यक्ती होते याची पूर्ण खात्री पटते.

“श्री. सद्गुरु साईनाथ महाराज की जय”

महाभारतातील नीतीकथा

(लेखक — श्री. प्र. ग. सहस्रबुद्धे, प्रकाशक श्री. ल. गो. परांजपे, ज्योत्स्ना प्रकाशन, ३० सी खोताची वाडी, गिरगाव, मुंबई ४. पृष्ठे ६४, किंमत ६ रुपये.)

महाभारत हा आम्हा हिंदूंचा एक पुराणप्रसिद्ध पवित्र व बोधप्रद असा ग्रंथ आहे. त्यात कौरव-पांडव युद्ध कथा, ऋषी-मुनींची बोधवचने, त्यांचे पराक्रम इ.चा समावेश आहे. महाभारतातील काही वेचक प्रसंग निवडून त्यावर मुलांच्या दृष्टीने उपयुक्त अशा गोष्टी व त्यातून त्यांनी काय बोध घ्यावा, लक्षात ठेवावे याचे सुरवर्णन प्रत्येक कथामधून केलेले आहे. गोष्टीना शिर्षकही योग्यच दिलेली असून अधूनमधून काही गोष्टीना अर्थपूर्ण चित्रेही रेखाटलेली आहेत. मुलांच्या हाती अशीच पुस्तके द्यावीत अशी आमची इच्छा शिफारस आहे.

श्री. बाबा लिमये साईचरणी विलीन

माहिम मुंबई येथील श्रीसाई अध्यात्मिक केंद्राचे संस्थापक व संचालक व सुविख्यात साईसेवक-भक्त श्री. माधव रंगनाथ उर्फ बाबा लिमये एम.ए. यांचे रवि. ता. ७-८-१९८८ रोजी सकाळीच त्यांच्या निवासस्थानी हृदय विकाराच्या तीव्र झटक्याने अकस्मात् वयाच्या ६६ वर्षी निधन झाले. १९४६ सालापासून त्यांची साईसेवा अखंडपणे चालू होती.

श्री. बाबांचा ज्योतिष व हस्तसामुद्रिकाचा गाढा व्यासंग होता नाट्यकला क्षेत्रातही त्यांनी मौलिक कामगिरी बजावली होती. ते रिझर्व्ह बँकेत विदेशी चलन विभागात अधिकारी म्हणून नोकरीस होते. १९८२ साली ते तिथून सेवानिवृत्त झाले.

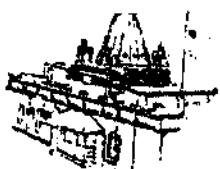
श्री बाबांच्या अंत्य समयी विधी घटना मोठी चमत्कारीक होती. पली शैलजाताई एम.ए.एम.एड. व एकुलते एक चिरंजीव श्री. गुरुदास बी.एस.स्सी. ही आदत्याच दिवशी कोणत्याही प्रकारची पुस्टशीसुद्धा कल्पना नसल्याने शिरडीस श्रीसाईनाथांच्या दर्शनास रवाना झाली होती. ती तिकडे सकाळी पहिल्या अभिषेकास बसण्याच्या तयारीत असतानाच इकडे श्री. बाबा श्री साईचरणी विलीन झाले होते! आम्ही व शिर्डी श्री साईबाबा संस्थान श्री बाबांच्या कुटुंबियांच्या दुःखात सहभागी आहोत. श्री साईनाथ महाराज मृतात्म्यास चिरंशांती व सद्गती देवोत.

श्री. दाभोलकर यांचे निधन

श्री. विजय दुर्गाराम दाभोलकर, प्राचार्य, श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, शिर्डी यांचे चुलत काका श्री. भालचंद गोपालराव दाभोलकर यांचे ११-७-८८ रोजी पहाटे २.३० वा. दादर शिवाजी पार्क येथील त्यांच्या निवासस्थानी वृद्धापकाळामुळे निधन झाले.

श्री. भालचंद यांचा जन्म १३ मे १८९९ रोजी अहमदाबाद येथे झाला. त्यांचे दडील कै. गोपालराव रामचंद दाभोलकर हे अहमदाबाद येथे प्रख्यात वकील होते. त्यांचेबरोबर श्री. भालचंदजी श्री साईनाथांच्या दर्शनास शिर्डी येथे गेले होते. तेहाते १२-१३ वर्षांचे होते. आपल्या आयुष्यातील सर्वात भाग्याचा दिवस, असे बाबांचे दर्शन घेतल्यानंतर ते म्हणत असत. ते प्रसिद्धीविन्मुख होते. निधन समयी त्यांचे वय ९० वर्षांचे होते.

श्री साईनाथ मृतात्म्यास चिरंशांती व सद्गती देवोत.

शिरडी वृत्त -

जून ८८

या महिन्यात शिरडीस श्री साईबाबांच्या दर्शनासाठी साईभक्तांची नेहमीप्रमाणे गर्दी होती.

काही कलाकारांनी श्रींच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालीलप्रमाणे:-

- कीर्तनः— १) ह.भ.प. श्री. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पुजारी (गवई) —
कीर्तनकार — प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली।
२) ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी।
३) ह. भ. प. राजाराम दिनकर परांजपे, शिरसगांव।

प्रवचनः— ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, शिरडी।

भजन, गायन, वादन, इ.— १) श्री. गोकुळ मारुती घोडके, पाथरुड २) आरती अंकलीकर टीकेकर, मुंबई ३) श्री. उदय टीकेकर ४) श्रीमती ज्योती ए. मनुजा, खार ५) श्रीमती रुक्मीणी अम्मीश्वर, बांदा ६) सतनाम भजनी मंडळ, सुरत ७) श्री. एम. कृष्णा, हैदराबाद ८) श्री. सतीश रामचंद्र काळे, नागपूर ९) श्री. माणिक माधवराव श्रीखंडे, गांणगापूर १०) श्री. विजय बाळकृष्ण पाठक, कोल्हापूर ११) श्री. भानुदास ओतारी, कडेगांव १२) श्री. हरीवंश भाटीया, जबलपूर १३) श्री. संजय दत्तात्रेय दीक्षित, डोंबिवली १४) श्री. जे. शेषशाई, मद्रास १५) श्री. सिद्धी विनायक भजनी मंडळ, पुणे १६) श्री. नरेश लक्ष्मण सोमण, नागपूर १७) श्री. गोविंदभाई बी. रावल, बडोदे।

जुलै ८८

या महिन्यात श्री साईबाबांच्या दर्शनासाठी साईभक्तांची तसेच पंढरपूरला जाणारे व पंढरपूरहून येणारे अशा साईभक्तांची खूप गर्दी झाली होती. या महिन्यात गुरुपौर्णिमा उत्सव गुरुवार दि. २८-७-८८ ते शनिवार दि. ३०-७-८८ पर्यंत समाधी मंदिरात मोळ्या थाटाने साजरा झाला. नामांकित कलाकार श्री. श्रीनिवास खळे, श्री. सुरेश वाडकर, श्री. जयवंत कुलकर्णी, श्री. चंद्रशेखर गाडगीळ, पुणे, श्री. वासुदेव भगवान उत्पात, लावणी मंडळ, पंढरपूर वगैरे कलाकारांच्या हजेन्या झाल्या. ह.भ.प. माधवराव आजेगांवकर, परभणी यांचे कीर्तन झाले.

गुरुपौर्णिमा उत्सव — पहिला दिवस :-

गुरुवार दि. २८-७-८८ रोजी मंदिर पहाटे ५ वाजता उघडले. ५.१५ वा काकड आरती झाली. सकाळ ६ वा. “श्री”च्या फोटोची व पोथीची मिरवणूक समाधी मंदिरातून गुरुस्थान मार्ग द्वारकामाईत गेली. त्या ठिकाणी श्री साईसच्चरित् अध्याय वाचनास सुरुवात झाली. श्री चे स्नान, अभिषेक पूजा, आरती झाल्यानंतर

दुपारी ४.३० ते ६.४५ पर्यंत ह.भ.प. श्री. माधवराव आजेगांवकर, परभणी यांचे मुख्य कीर्तन झाले. रात्रौ ७.३० ते ९.०० व ९.३० ते ११.०० पर्यंत श्री. शनिवास खळे व श्री. सुरेश वाडकर, मुंबई यांचे गायन झाले. रात्रौ ९.१५ वा. श्री. च्या पालखीची गावातून मिरवणूक निघाली. पालखीला आकर्षक विद्युत रोषणाई करण्यात आली होती. रात्रौ ११ वाजता श्री च्या पालखीची मिरवणूक गावातून फुरुन आत्यानंतर शोजारती झाली.

उत्सवाचा मुख्य दिवस :-

शुक्रवार दि. २९-७-८८ रोजी पहाटे ५ वाजता मंदिर उघडले. उत्सवाचा मुख्य दिवस असल्याने साईभक्तांची गर्दी बरीच होती. ५.१५ वाजता काकडआरती सुरु झाली. ६ वाजता “श्री”च्या फोटोची व पोथीची अध्यायवाचन समाप्ती मिरवणूक द्वारकामाईतून गुरुस्थान मार्ग समाधी मंदिरात आली. त्यानंतर श्रीचे मंगलस्नान झाले. नित्याचे कार्यक्रम व्यतिरिक्त दुपारी ४.३० ते ६.४५ पर्यंत ह.भ.प. माधवराव आजेगांवकर, परभणी यांचे कीर्तन झाले.

सायंकाळी ७.३० वाजता धुपारती झाल्यानंतर रात्रौ ९.१५ वा. श्री च्या रथाची मिरवणूक समाधी मंदिरातून वाद्यांचे गजरात निघाली. सनई, चौघडा, टाळ, मृदुंग, गायन, भजन, राहता बॅन्ड पथक, कोपरगांव, झांज नगारा, पुणे येथील मयूर बॅन्ड व न्यू गंधर्व बॅन्ड पथक, डफ, ढोल अशा थाटात लाईटने सुशोभित केलेला रथ संस्थानचे गुरुस्थान नजिक आला. त्या ठिकाणी संस्थान कर्मचारी, साईभक्त, व ग्रामस्थ लोक यांनी भारुड गारुड कार्यक्रम केले. भारुड गारुड कार्यक्रमात सर्वश्री तुकाराम परदेशी, एकनाथ पाटील कोते यांनी भाग घेतला. पुण्याचे १. रघुनाथ सांडभोर, सिने कलाकार यांनी नकला कार्यक्रम केले. त्यानंतर रात्री २.०० वाजता रथ मिरवणूक समाधी मंदिरात आली. मिरवणूकीतील भक्त लाकारांच्या कार्यक्रमात सामिल झाले. साईभक्तांना दर्शनासाठी मंदिर रात्रभर पुढे ठेवण्यात आले होते.

उत्सवाचा सांगता दिन : शनिवार दि. ३०.७.८८ रोजी सकाळी ६.०० वा. श्री मंगलस्नान झाले. ७.३० ते ८.३० पर्यंत गुरुस्थान येथे रुदाभिषेक झाला. ९.३० ते १२.३० पर्यंत ह.भ.प. माधवराव आजेगांवकर, परभणी यांचे कलाकीर्तन झाले. दहीहंडी कार्यक्रम झाल्यानंतर माध्यान्ह आरती झाली व साईभक्तांना तीर्थप्रसाद वाटण्यात आला. रात्रौ ७.३० ते ९.४५ पर्यंत श्री. वासुदेव शंगवान उत्पात, लावणी मंडळ, पंढरपूर यांचा “लावणीतील भक्ती दर्शन” हा कार्यक्रम झाला. त्यानंतर शोजारती झाली व उत्सव समाप्त झाला.

काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालीलप्रमाणे :-

कीर्तन : १) ह.भ.प. श्री. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पुजारी, गवई – कीर्तनकार – प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली.

२) ह.भ.प. श्री. माधवराव आजेगांवकर, परभणी.

३) ह.भ.प. प्रल्हाद गणेश पाठक गुरुजी, नासिक.

प्रवचन : १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, शिरडी.

भजन, गायन, वादन इ. :-

- १) श्री. श्रीनिवास खळे, मुंबई २) श्री. सुरेश वाडकर, मुंबई ३) श्री. सत्यशिल देशपांडे ४) श्री. शंकर महादेवन ५) कु. क्षमा खळे ६) कु. संजीवनी खळे ७) श्री. अविनाश आहेर ८) श्री. सोमनाथ परब ९) श्री. अनंत पांचाळ १०) श्री. आप्या सामंत ११) श्री. राजेश प्रधान १२) श्रीमती कमलिनी विजयकर १३) कु. सुचित्रा बरवे १४) कु. अनील शशिकांत कुलकर्णी, शिरडी १५) चारुशिला शशिकांत कुलकर्णी १६) कु. योगिता काशिनाथ रसाळ १७) श्री. सुधीर संभाजी सावंत १८) श्री. रंगनाथ बारकू कानडे, कोपरगांव १९) कु. जयमाला मेहर, मुंबई २०) कु. विनायक दिलीप तापडीया २१) पारस पोरवाल, शिरडी २२) श्री. विश्वनाथ सदाशिव चहाण २३) कु. अविनाश खेडकर, पुणे २४) कु. शंकर माधव आजेगांवकर २५) श्री. तुकाराम माधवराव दैठणकर. २६) श्री. राजकुमार रासक २७) श्री. नारायण द. राहूरकर २८) आ. मा. दैठणकर २९) सौ. मनी अथ्यर, मुंब ३०) श्री. चंद्रकांत डोईफोडे ३१) श्री. दौलत भाई शर्मा, मुंबई ३२) श्री. विठ्ठल क्षिरसागर, पुणे ३३) श्री. ज्ञानेश्वर वैद्य, शिरडी ३४) श्री. भोलानाथ समेळ, मुंब ३५) श्री. प्राणेश बाळासाहेब कुलकर्णी ३६) श्री. सुरेश धुमाळ आणि पाटी ३७) श्री गणपत बाळाजी जाधव ३८) श्री. उदय बाईत ३९) श्री. विजय मालवणक ४०) श्री. मनोहर घडसे ४१) श्री. गजानन कामटेकर ४२) श्री. दिलीप सावंत ४३) श्री. धनंजय उईके ४४) श्री. किशोर पवार ४५) श्री अविनाश साळवी, मुंबई ४६) श्री. जयवंत कुलकर्णी व पाटी, मुंबई ४७) श्री. अरविंद म्हात्रे ४८) श्री. मनोहर कदम ४९) श्री. नाना विध्वांस ५०) श्री. चंद्रकांत नाचने ५१) श्री. चंद्रशेखर गाडगीळ, पुणे ५२) श्री. मिलिंद मोहिते, परळ ५३) श्री. रघुनाथ सांडभोर ५४) सौ. रेखा मडावी व पाटी, अहमदनगर ५५) श्री. अनंत पांचाळ व पाटी, मुंबई ५६) कविता मडावी, नगर ५७) श्री. चंद्रकांत बाईत ५८) श्री. उदय बाईत ५९) श्री अनिल बाईत ६०) श्री. विजय मालवणकर ६१) व्ही. श्रीकांत ६२) कु. कमलेश पांचाळ ६३) कु. संकेत सुर्वे ६४) कु. वनिता गवस ६५) कु. स्वाती सुर्वे ६६) कु. प्रमोदिनी बाईत ६७) श्री. रामकृष्ण बाईत ६८) श्री. दामोदर भोगले ६९) श्री. संजय घाडी ७०) श्री. चंद्रशेखर जाधव, कर्नाटक ७१) श्री. सुभाष पोरवाल ७२) श्री. प्रकाश खैरमोडे ७३) श्री. रत्नाकर नाना कोराटे, शिरडी ७४) श्री. राजकुमार बाशीकर, पुणे ७५) श्री. मधुकर मोहन उपासनी ७६) श्री. नितीन शांताराम मिराणे शिरडी ७७) श्री. ईब्राहीम बाबू उजावल ७८) श्री. भिमराज बनसोडे, साकुरी ७९) श्री. अशोक राजाराम परब ८०) सौ. रोहिणी जहागिरदार ८१) श्री. नानासाहेब कोराटे, शिरडी ८२) श्री. नटवरलाल विसपुते, शिरडी ८३) श्री. नामदेव गणपत शिंदे ८४) श्री. अरुण सोमाणी, संगमनेर ८५) श्री. सखाराम राधुजी गुरव.